

Szczepan Czarnecki

Planowane zmiany w polityce migracyjnej Republiki Czeskiej

Koalicyjny rząd Republiki Czeskiej pod przewodnictwem premiera Andreja Babiša w marcu 2026 r. zatwierdził projekt nowej ustawy regulującej wjazd i pobyt cudzoziemców, której głównym celem jest systemowa modernizacja zarządzania migracją na poziomie administracyjnym. Proponowane rozwiązania stanowią odpowiedź na dotychczasową fragmentaryczność regulacji prawnych, presję harmonizacji z wymogami Unii Europejskiej oraz rosnącą potrzebę cyfryzacji procedur pobytowych. Projekt nie zmierza do liberalizacji polityki migracyjnej państwa, lecz koncentruje się na jej uporządkowaniu i zwiększeniu efektywności. Planowana reforma ma wzmocnić zdolność państwa do kontroli procesów migracyjnych przy jednoczesnym zwiększeniu przejrzystości i sprawności działania administracji. Pomimo że projekt nie obejmuje zagadnień związanych z azylem ani ochroną czasową, wpisuje się on w szerszą narrację rządu dotyczącą wzmocnienia kontroli migracyjnej.

Planowane zmiany w prawie o pobycie cudzoziemców. Projekt nowej ustawy o pobycie cudzoziemców, przygotowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Republiki Czeskiej i zatwierdzony 16 marca 2026 r., ma zastąpić obowiązującą ustawę nr 326/1999 Dz.U. Stanowi też rozwinięcie przyjętego przez rząd kierunku modernizacji zarządzania migracją. Projekt stawia nacisk na cyfryzację, bezpieczeństwo oraz zarządzanie migracją ekonomiczną, odpowiadając jednocześnie na długotrwałą nieprzejrzystość i rozproszenie obowiązujących regulacji prawnych. Wejście w życie nowej ustawy planowane jest na 1 stycznia 2029 r., przy czym równoległe ma zostać uruchomiony nowy system informatyczny. Projekt wprowadza istotne zmiany w zakresie pobytu cudzoziemców na terytorium Republiki Czeskiej – zarówno obywateli państw trzecich, jak i obywateli Unii Europejskiej – oraz w funkcjonowaniu instytucjonalnego otoczenia procesu migracji. W odniesieniu do obywateli UE przewidziano zaostrzenie egzekwowania obowiązku rejestracyjnego przy pobytach przekraczających 90 dni, który dotychczas często był niedopełniany. Rozwiązanie to wpisuje się w szerszą logikę zwiększania zdolności państwa i samorządów do monitorowania faktycznej obecności osób przebywających długoterminowo na terytorium kraju, co ma przełożyć się na bardziej precyzyjne planowanie polityk publicznych, zwłaszcza w obszarach takich jak edukacja, ochrona zdrowia czy infrastruktura.

System rejestracyjny i anulowanie pobytu. Projekt ustawy przekształca dotychczasowy model zarządzania pobytem cudzoziemców poprzez jego digitalizację oraz rozbudowę narzędzi kontrolnych państwa. Od stycznia 2029 r. właściwe urzędy mają zakładać cudzoziemcom indywidualne konta administracyjne, które staną się podstawowym kanałem komunikacji z organami publicznymi. Za ich pośrednictwem składane będą wnioski pobytowe, a także doręczane pisma, co wpisuje się w szerszy trend rozwoju e-administracji i ma na celu przyspieszenie oraz ujednoczenie procedur. Jednocześnie przygotowany e-system miałby umożliwić bardziej precyzyjną i systematyczną ewidencję obcokrajowców przebywających na terytorium państwa, w tym także obywateli UE, którzy dotychczas w wielu przypadkach pozostawali poza rejestrem. Brak danych o tej grupie generował szereg problemów administracyjnych i fiskalnych, m.in. samorządy często nie otrzymywały adekwatnych środków finansowych, a cudzoziemcy nie zawsze byli objęci lokalnymi podatkami i opłatami. Równocześnie ich obecność była słabo odzwierciedlona w rejestrach wykroczeń czy systemach obsługi administracyjnej. Wprowadzenie obowiązkowej rejestracji ma zatem nie tylko zwiększyć precyzję ewidencji ludności, lecz także wzmocnić zdolność państwa do planowania polityk publicznych. Równoległe projekt przewiduje zaostrzenie przesłanek umożliwiających cofnięcie prawa do pobytu, obejmujących zarówno sprawców przestępstw, jak i osoby uznane za zagrożenie dla porządku publicznego i bezpieczeństwa wewnętrznego, co wskazuje na wyraźne wzmocnienie funkcji kontrolnej w polityce migracyjnej.

Odpowiedzialność instytucjonalna. Przygotowywana ustawa zakłada również wprowadzenie instytucji tzw. gwarantów – podmiotów umożliwiających cudzoziemcom realizację celu pobytu (pracodawcy, w tym instytucje edukacyjne, organizacje naukowe i kulturalne czy kluby sportowe). Tym samym proponowane rozwiązania zakładają zwiększenie zaangażowania tych podmiotów w proces legalnej migracji oraz wzmocnienie ich odpowiedzialności za przebieg pobytu cudzoziemców. Osiągnięte ma to zostać przede wszystkim poprzez zapewnienie gwarantom dostępu do informacji dotyczących przebiegu i wyników postępowań administracyjnych, a także poprzez wprowadzenie nowych obowiązków sprawozdawczych oraz systemowego udostępniania danych o cudzoziemcach. W praktyce oznacza to częściowe przesunięcie ciężaru administracyjnego z poziomu administracji publicznej na pracodawców oraz inne odpowiedzialne podmioty, w obszarach, w których od ich aktywnej współpracy zależeć będzie uzyskanie i utrzymanie długoterminowego pobytu przez cudzoziemca. W założeniu obcokrajowiec będzie objęty instytucją „gwaranta” przez cały okres pobytu, a brak takiej instytucji przez okres dłuższy niż 60 dni miałyby skutkować cofnięciem lub nieprzedłużeniem zezwolenia na pobyt. Projekt przewiduje przy tym mechanizmy ochronne w sytuacjach, gdy utrata gwaranta nastąpi z przyczyn niezależnych od cudzoziemca (np. w wyniku sankcji wobec samego gwaranta), co ma ograniczać ryzyko arbitralnych konsekwencji.

Podsumowanie

Proponowany projekt ustawy migracyjnej wprowadza szereg istotnych zmian systemowych, których wspólnym mianownikiem jest zwiększenie kontroli, przewidywalności oraz efektywności polityki migracyjnej. Kluczowe rozwiązania obejmują pełną digitalizację postępowań pobytowych, wprowadzenie obowiązkowej rejestracji obywateli UE oraz ustanowienie instytucji gwaranta z jasno określoną odpowiedzialnością, zwłaszcza po stronie pracodawców. Zestaw tych instrumentów wskazuje na próbę wprowadzenia bardziej sformalizowanego i zintegrowanego modelu zarządzania migracją, ograniczającego dotychczasowe luki informacyjne i proceduralne. W wymiarze praktycznym oznacza to m.in. rozszerzenie obowiązków administracyjnych podmiotów zaangażowanych w proces migracji, w szczególności pracodawców.

Niewątpliwie przygotowany przez rząd projekt ustawy dot. migracji stanowi odpowiedź na zachodzące zmiany demograficzne w Republice Czeskiej, związane z rosnącą liczbą cudzoziemców przebywających w państwie, którzy stanowią już ponad 10% populacji Czech. Z oficjalnych danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Czeskiej wynika, że pod koniec ubiegłego roku liczba migrantów w Republice Czeskiej wyniosła 1 131 197 osób, co oznacza wzrost o 37 108 osób do roku (tj. o 3,4%), przy czym państwo nie dysponuje pełnymi danymi, a szacunkowo nawet około jedna piąta z nich pozostaje poza oficjalną ewidencją. W tym kontekście proponowane rozwiązania – zwłaszcza wprowadzenie obowiązkowej rejestracji oraz cyfrowego systemu zarządzania pobytami – przynajmniej deklaracyjnie mają na celu wypełnienie tej luki informacyjnej i zwiększenie zdolności państwa do monitorowania oraz regulowania obecności cudzoziemców. Równocześnie projekt wyraźnie artykułuje wzmocnienie komponentu bezpieczeństwa, co uzasadnia jego interpretację jako elementu postępującej sekurytyzacji migracji, w ramach której regulacje pobytowe są coraz silniej osadzone w logice kontroli i zarządzania ryzykiem.

Planowana reforma wpisuje się tym samym nie tylko w logikę administracyjnej modernizacji oraz odpowiedzi na presję demograficzną, lecz także w realizację politycznych deklaracji rządu dotyczących zwiększenia kontroli nad migracją. W tym sensie odpowiada ona na oczekiwania części elektoratu, często artykułowane w kategoriach „odzyskania kontroli” nad przepływami ludności. Sekurytyzacja migracji pełni tu zatem podwójną funkcję – jako narzędzie zarządzania oraz jako mechanizm legitymizacji działań rządu, który poprzez wzmocnienie rejestracji, nadzoru i możliwości cofania pobytu sygnalizuje skuteczność w obszarze polityki migracyjnej. Równocześnie rządowi koalicjanci pracują nad dalszymi zmianami zasad regulujących pobyt cudzoziemców w Republice Czeskiej, za które odpowiada Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Wskazuje to na kontynuację procesu reformowania polityki migracyjnej oraz możliwe zaostrenie istniejących regulacji.